

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ЕМОЦІЙНУ СФЕРУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Основні джерела збагачення внутрішнього світу особистості та пізнання навколишньої дійсності пов'язані з емоційними переживаннями, крім того емоційність – це один із важливих компонентів у розвитку структури особистості дитини. Особливу роль у емоційному розвитку учнів відіграють стосунки в сім'ї. При цьому важливим є дослідження емоційної сфери особистості саме у період молодшого шкільного віку. Він веде за собою вікові кризи розвитку, початок шкільного життя та особливостей навчальної діяльності, що вимагає від дитини і значного розумового напруження, і великої фізичної витривалості.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що вплив сім'ї на емоційну сферу дитини молодшого шкільного віку досліджували науковці, серед яких М. Й. Боришевський, Г. Я. Варга, Т. В. Говорун, Е. Г. Ейдемлер, О. І. Захаров, Т. С. Яценко, Н. С. Славина, які присвятили свої праці вивченню даної проблеми.

Метою статті є аналіз психологічних чинників сім'ї, які впливають на емоційну сферу дітей молодшого шкільного віку.

Основним середовищем, яке оточує дитину з народження, є сім'я. Емоційний розвиток дитини залежить від досвіду, який вона набуває вдома, в школі та при взаємодії з оточенням. У молодшому шкільному віці дитина має тісний емоційний зв'язок з батьками. Молодший школяр поступово навчається аналізувати емоції та почуття, які пов'язані і з сім'єю. Любов, турбота, увага з боку батьків є для дитини необхідним, своєрідним, життєво важливим стимулом, що дає їй відчуття захищеності, забезпечує емоційну рівновагу та підвищує самооцінку.

Батьківське ставлення, стиль виховання, характер поведінки батьків з дитиною суттєво впливають на особливості розвитку дитини, формування її особистості, рис характеру протягом усіх років дитинства. Але особливо важливу роль вони відіграють в критичні періоди. Зокрема криза 6-7 – років це переломний віковий етап розвитку молодшого школяра, який в подальшому впливає на адаптацію в соціумі, успішність у навчанні та загальний емоційний стан дитини.

Молодший шкільний вік – це період позитивних змін та перетворень, що відбуваються з особистістю. Якщо в цей період молодший школяр не відчуває почуття радості від пізнання, у нього не виникає впевненості у своїх здібностях і можливостях, то зробити це в подальшому розвитку буде дуже важко. Чим більше дитина отримає позитивних емоцій та досвіду, тим легше буде їй впоратися з проблемами, які виникатимуть у підлітковому віці [3, с. 242].

Позитивна емоційність дитини є першоосновою для нормального розвитку психіки. Адже переживання позитивних емоцій сприяє прихильному ставленню дитини до оточуючого світу, його прийняттю, що виявляється у доброзичливому стилі спілкування, загальній активності дитини у різних видах діяльності, довіри до оточуючих дорослих та дітей, у позитивному сприйнятті самого себе.

Важливим фактором розвитку емоційності молодшого школяра є типи внутрішньосімейних відносин [4, с. 220]. Існує кілька видів впливу, за допомогою яких батьки виховують та забезпечують емоційний розвиток своїх дітей. Це, насамперед, ідентифікація і наслідування, у процесі яких діти засвоюють соціальні норми поведінки, ціннісні орієнтації, беручи приклад з батьків, прагнучи стати такими, як вони. При цьому, наслідування супроводжується певними очевидними діями, тоді як ідентифікація передбачає ототожнення дитини з батьками на основі сильного емоційного зв'язку.

Окрім того, батьки впливають на своїх дітей через механізм підкріплення, тобто заохочуючи поведінку, що вважається правильною, і караючи дитину за порушення правил, поступово вкорінюють у її свідомість систему норм.

Також, важливою умовою механізму впливу на розвиток емоційності дитини є авторитет батьків. Він залежить від частоти та якості взаємин батьків з дитиною, інформованості про справи дитини, рівня вирішення питань, що турбують, активності та самовдосконалення та удосконалення оточення.

Формування та розвиток емоційної сфери молодшого школяра залежить від того, який стиль сімейного виховання переважає вдома. Розрізняють кілька стилів сімейного виховання: авторитарний, ліберальний і демократичний. За іншою класифікацією дається більш ширший перелік стилів сімейного виховання, таких як: авторитарний, опікувальний, потуральний, хаотичний, демократичний, які впливають на емоційний розвиток дитини, її поведінку та успішність у школі [2, с. 52-53].

У працях М. Й. Боришевського переконливо показана залежність формування особистості дитини від стилю виховання в родині, батьківського ставлення до дитини, способів родинного спілкування. При цьому на хід психічного розвитку дитини суттєво впливають не тільки грубі порушення в батьківському ставленні й поведінці. Різні стилі догляду і поводження з дитиною починаючи з перших днів її життя формують ті чи інші особливості психіки і поведінки дитини [1].

Оптимальним для гармонійного виховання дитини в сім'ї вважається демократичний стиль, що характеризується високим рівнем вербального спілкування, включеністю дітей в обговорення сімейних проблем, урахуванням їхньої думки, готовністю батьків у разі потреби прийти на допомогу дітям, вірою у їхню успішну самотійну діяльність, адекватним батьківським контролем. Демократичний стиль сімейного виховання формує адекватну позитивну емоційність, відповідальність, самотійність дитини. Відхилення від демократичного стилю в бік авторитаризму, ліберальної вседозволеності, гіперопіки може спричинити певні деформації у розвитку особистості, зокрема емоційності.

Прояви неадекватного батьківського ставлення, а саме, недостатня увага, гіпоопіка нерідко викликають у дітей сенсорний голод, недорозвиненість вищих почуттів, інфантильність особистості. Дітям, які виховані за типом гіпоопіки, властиві надмірна рухливість, метушливість, роздратовування. У той же час протилежний вказаному тип батьківського ставлення – гіперопіка, сильні обмеження з боку батьків – призводять до невротичного та пригніченого стану, підозрливості, невпевненості та тривожності, психічної незрілості, труднощів у спілкуванні з іншими дітьми [4, с. 234].

Отже, розвиток емоційності молодшого школяра залежить від взаємодії з навколишнім світом. Перша картина світу, яка формується у свідомості дитини, виникає в сім'ї. Батьки створюють перше суспільне середовище дитини. І саме поведінка дорослих може як розвивати, так і гальмувати емоційний розвиток дитини.

Список використаної літератури:

1. Боришевський М. Сімейне виховання як гарант морального становлення особистості / М. Боришевський // Початкова школа. – 1995. – № 4. – С. 4-9
2. Прийменко В. Вплив сім'ї на успішне навчання дитини / В. Прийменко // Початкова школа. – 2006. – № 3. – С. 52-55.
3. Психология человека от рождения до смерти / [Под. ред. А. А. Реана]. – Санкт-Петербург : Прайм-Еврознак, 2002. – 656 с.
4. Славина Н. С. Вплив особливостей сімейних відносин на емоційну сферу дитини / Н. С. Славина // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / [за ред. акад. С. Д. Максименка]. – Київ : Міленіум, 2006. – Вип. 27. – 536 с.

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Зобенько Н. А.